

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 1957, sp. zn. Cz 174/57

Číslo: 93/1957

Právní věta:

Výkonné orgány národních výborů mají povinnost udržovat schůdnost místních komunikací, které jsou ve správě národních výborů, zejména odklízovat sníh a odstraňovat vzniklé náledí, pokud tato povinnost zákonným předpisem není přenesena na osobou jinou (srov. vládní nařízení č. 1/1943 Sb., o čištění veřejných chodníků).

Bude vždy věcí konkrétního případu posoudit, zda národní výbor učinil vše, co lze spravedlivě žádat k zajištění povinnosti uložené mu zákonem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 10.05.1957

Spisová značka: Cz 174/57

Číslo rozhodnutí: 93

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Místní komunikace, Místní národní výbory, Náhrada škody

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala na Československém státu – místním národním výboru v Táboře náhrady škody pro ublížení na zdraví, kterou utrpěla tím, že dne 23. března 1955 kolem 7 hod. ranní uklouzla a upadla na schodech, které jsou ve správě místního národního výboru v Táboře. Vytýká žalovanému, že schody nebyly posypány ani očištěny od ledového námrazu.

Lidový soud v Táboře neuznal žalobní nárok co do základu opodstatněn, ježto žalovaný své povinnosti zajistit v zimní době odklizení sněhu a odstraňování náledí z místních komunikací podle směrnic ministerstva místního hospodářství z 30. prosince 1953, Sbírka oběžníků pro KNV, roč. VI, částka 1. učinil zadost tím, že s Komunálními službami města Tábora sjednal dílčí hospodářskou smlouvu o čištění a posypávání městských komunikací včetně schodů, na kterých žalobkyně utrpěla úraz.

Krajský soud v Čes. Budějovicích k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek lidového soudu. V otázce odpovědnosti národního výboru za škodu žalobkyně vycházel v podstatě z toho, že není obecně závazného předpisu, který by ukládal místnímu národnímu výboru udržovat veřejné komunikace

schůdnými, a pokud jde o oběžník ministerstva místního hospodářství shora uvedený je názoru, že povinnost odklízet sněh, uložená tímto oběžníkem, znamená jen zajištění tam uvedených služeb občanstvu v rámci péče o lid podle zákona o národních výborech, že však z takovéto povinnosti žalovaného nevzniklo žalobkyni ani jiným občanům žádné právo vůči žalovanému národnímu výboru, ježto uvedená povinnost je pouze jednostrannou povinností výsostné povahy, která vyplývá z interních služebních směrnic min. místního hospodářství a nezakládá pro veřejnost žádná práva a vůbec se nedotýká otázky odpovědnosti za škody. Krajský soud, i když nesouhlasí s tím, že národní výbor mohl by se zprostit své případné odpovědnosti za úraz tím, že čištěním komunikací pověřil podnik komunálních služeb, souhlasí přece s názorem lidového soudu, že národní výbor splnil svou případnou povinnost zajistit odklizení sněhu a odstraňování náledí podle směrnic ministerstva místního hospodářství tím, že ujednal smlouvu o obstarávání těchto prací s Komunálními službami města Tábora a aby byl odpovědný i za škodu vzniklou žalobkyni, musel by zde být zvláštní zákonný předpis, který by mu tuto zvláštní povinnost a odpovědnost ukládal. Poukázal dále na to, že by se jinak místnímu národnímu výboru ukládala povinnost, která by byla nezvladatelná a prakticky neproveditelná.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou nejvyššího soudu, že uvedenými rozhodnutími krajského soudu v Čes. Budějovicích a lidového soudu v Táboře byl porušen zákon.

Odůvodnění:

Jde o to, zda národní výbory mají povinnost udržovat schůdnost místních komunikací, zejména odklízovat za tím účelem sněh a odstraňovat náledí, i v případech, kde nelze jim takovou povinnost, jako je tomu u chodníků, uložit jako vlastníkům či uživatelům (§ 103 obč. zák.) hraničících nemovitostí podle vládního nařízení č. 1/1943 Sb., o čištění veřejných chodníků.

K úrazu došlo 23. března 1955, tedy již za účinnosti zákona č. 13/1954 Sb. o národních výborech. Podle § 9 odst. 1 cit. zák. je jedním ze základních úkolů národního výboru pečovat všestranně o blaho člověka. Podle druhého odstavce tohoto ustanovení ukládá zajištění tohoto úkolu národním výborům mimo jiné povinnost pečovat o plánovitou údržbu a výstavbu veřejných zařízení sloužících obyvatelstvu a dále o zdraví pracujících. V čl. 6 Instrukce ministerstva místního hospodářství poř. č. 23 Sbírky instrukcí pro výkonné orgány národních výborů z r. 1955, vydané podle § 13 odst. 1 vl. nař. 23/1954 Sb., o organizaci výkonných orgánů národních výborů, se ukládá péče o místní komunikace výslovně mezi funkcemi odborů a správ, které mají být podle § 7 odst. 3 vl. nař. č. 23/1954 Sb. organizovány národními výbory tak, aby byly schopny plnit uložené úkoly. Tato péče je znovu uvedena v přehledu působnosti a úkolů a správ rad národních výborů v příloze částky 6/1957 Sbírky instrukcí sub B č. 2.

V podstatě stejná byla právní situace za platnosti vládního nařízení č. 14/1950 Sb., o organizaci místních národních výborů, kde obdobné úkoly pro místní národní výbory plynuly zejména z ustanovení § 2 odst. 4 písm. c) h) a j) cit. nařízení.

Právní předpisy ukládají tedy národním výborům udržovat veřejná prostranství sloužící obyvatelstvu, k nimž nepochybně patří i místní komunikace (viz i cit. instrukci min. místního hospodářství), a dále pečovat o zdraví a bezpečnost občanů. Z toho je nutno vyvodit závěr, že národní výbory mají povinnost pečovat o takový stav místních komunikací, aby pro jejich neschůdnost nedocházelo k poškození zdraví občanů, kteří jich používají, pokud ovšem tato povinnost není zákonným předpisem přenesena na někoho jiného. Jestliže v důsledku zanedbání této péče utrpí někdo škodu, vznikne mu podle § 337 obč. zák. nárok na její náhradu vůči státu, neboť k zanedbání této povinnosti národního výboru došlo při plnění jeho úkolů (§ 9 odst. 1 zák. č. 13/1954 Sb.).

Není proto správný názor krajského soudu, že povinnost národních výborů udržovat místní komunikace ve schůdném stavu je povinností pouze jednostrannou, a to „výsostné povahy“, která pro občana nezakládá žádná práva a jejichž nedodržení nemá za následek odpovědnost za vzniklou škodu. Znamenalo by znevažovat význam našich zákonů o národních výborech a učinit z ustanovení § 1 odst. 2 ústavního zákona č. 12/1954 Sb., o národních výborech, a stejně tak z ustanovení § 2 vl. nař. č. 14/1950 Sb. dříve platného, podle nichž národní výbory pečují veškerou svou činností o člověka a jeho blaho a upevňují důvěru pracujících k orgánům lidově demokratického státu, nezávadnou proklamaci, kdyby z konkrétních povinností vyplývajících z úkolů zákonem národním výborům uloženým nevznikla občanům žádná práva. Vždyť tyto úkoly jsou ukládány národním výborům proto, jak ustanovení § 1 odst. 2 cit. ústavního zákona zdůrazňuje, aby péče o člověka a jeho blaho byla uskutečňována a aby důvěra pracujících k orgánům lidově demokratického státu byla upevňována.

Nezbytným předpokladem toho, aby tento účel zákona byl splněn, je i sankce na nesplnění těchto povinností ve formě občanskoprávní odpovědnosti, která tak plní nejen výchovnou funkci, pokud jde o dodržování uložených povinností, ale brání i tomu, aby nebyla podlamována důvěra občanů k národním výborům, když by škoda jim způsobená neplněním zákonem uložených povinností zůstala nenahrazena.

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že pro vznik závazku k náhradě škody je bez významu, jaké povahy je právní povinnost, z jejíhož porušení škoda vznikla. Závazek k náhradě škody podle § 337 obč. zák. vzniká, jestliže někdo úmyslně nebo z nedbalosti poškodí jiného porušením závazku nebo jiné právní povinnosti. Právní povinností se rozumí jakákoli povinnost uložená zákonem nebo jiným právním předpisem, tedy i právním předpisem, který neupravuje vztahy občanskoprávní. To je patrné z ustanovení § 346 obč. zák. který vyjímá z dosahu obecného ustanovení § 337 obč. zák. o náhradě škody nikoli jakoukoli úřední činnost státních orgánů, nýbrž jen onu část této činnosti, v níž státní orgány rozhodují a vydávají příkazy, kterým se musí každý podrobit. Pokud tedy škoda vznikla z jiné úřední činnosti státních orgánů, zejména však z jejich hospodářské nebo technické činnosti, která nemá povahu úředního výkonu ve smyslu § 346 obč. zák., jak je tomu právě v souzeném případě, posuzuje se povinnost k náhradě škody podle ustanovení občanského zákoníku (srov. usnesení plena nejvyššího soudu č. 30/1954 Sbírky rozhodnutí čs. soudů).

Je pravda, že oběžník ministerstva místního hospodářství poř. č. 3 Sbírky oběžníků pro KNV, roč. 1954, není obecně závazným předpisem, o nějž by bylo možno opřít nárok na náhradu škody vzniklé úrazem na místních komunikacích, z nichž nebylo odstraněno náledí. Povinnost zajistit odklizení sněhu a odstraňovat náledí z místních komunikací není předmětem normativní úpravy tohoto oběžníku, nýbrž toliko jeho předpokladem, z něhož jako daného právního stavu vychází a upravuje jen způsob, jak tuto povinnost mají národní výbory plnit. To však nikterak nemluví pro správnost stanoviska krajského soudu, neboť řečená povinnost byla uložena národním výborům ustanovením § 2 odst. 4 vl. nař. č. 14/1950 Sb., platným v době vydání cit. oběžníku. Úprava provedená tímto oběžníkem byla ponechána v platnosti se zřetelem na ustanovení § 33 odst. 4 zák. č. 13/1954 Sb., podle něhož se postupuje podle dosavadních předpisů, pokud nebudou vydány předpisy tímto zákonem předpokládané, v době úrazu žalobkyně.

Nesprávné závěry vyvozuje krajský soud i z ustanovení § 1 vl. nař. č. 1/1943 Sb. o čištění veřejných chodníků, které ukládá povinnost čistit veřejné chodníky v uzavřené části obce vlastníkům hraničících nemovitostí, když má za to, že zde není povinnost obce k čištění schodiště, na němž k úrazu došlo, vzhledem k tomu, že nejde o případ, který má cit. ustanovení na mysli. Ustanovení § 1 vl. nař. č. 1/1943 Sb. vyjímá toliko chodníky jako část místních komunikací z povinnosti čištění obcí a přesouvá tuto povinnost na vlastníky hraničících nemovitostí. To je jasné patrné z ustanovení § 8 cit. vl. nařízení, které výslovně ponechává nedotčenu povinnost čistit veřejné silnice (cesty) vyplývající pro jejich udržovatele, po př. pro obce z platných předpisů (tehdy § 28 č. 3 obecního zřízení pro

Čechy a § 27 č. 3 obecního zřízení pro Moravu a obecního zřízení pro Slezsko), v případech, na něž se nevztahuje vládní nařízení č. 1/1943 Sb.

Neobstojí konečně ani názor, že by se tu národním výborům ukládala povinnost nezvladatelná a prakticky neproveditelná, neboť to je otázka splnitelnosti této povinnosti. Bude vždy již věci konkrétního případu posoudit, zda národní výbor učinil vše, co lze podle běžných zkušeností spravedlivě žádat k zajištění povinnosti zákonem mu uložené. V tom směru bude mít pro posouzení rozsahu této povinnosti význam i cit. oběžník ministerstva místního hospodářství.

Zda tomu tak v daném případě bylo, soudy nezjistily. Lidový soud nečinil zjištění v tom směru proto, že měl nesprávně za to, že žalovaný splnil svou povinnost tím, že pověřil sypáním místa, na němž k nehodě došlo, Komunální služby města Tábora. Tento názor nesdílí krajský soud vzhledem na ustanovení § 344 obč. zák., podle kterého je odpovědný za škodu způsobenou jinými osobami ten, kdo těchto osob použil ke splnění svého závazku, bez rozdílu, zda jde o závazek ze smlouvy nebo ze zákona (srov. usnesení plena nejvyššího soudu č. 30/1954 Sbírky rozhodnutí čs. soudů). Krajský soud sám se však v důsledku svého nesprávného názoru také nezabýval otázkou, zda skutečně došlo k zanedbání povinnosti udržovat schodiště ve schůdném stavu. Krajský soud nebyl při tom důsledný, měl-li nesprávně za to, že národní výbor splnil svou povinnost uzavřením smlouvy s podnikem komunálního hospodářství.

Porušily tedy soudy v souzené věci zákon v ustanovení § 1 odst. 2, § 59 o. s. ř. v souvislosti s ustanovením § 337 obč. zák. a § 1 odst. 2 zák. č. 12/1954 Sb. a § 9 odst. 2 zák. č. 13/1954 Sb.